

Rızık

Bakara / 172. Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yeyin, eğer siz yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin.

Bakara / 254. Ey iman edenler! Kendisinde artık alış-veriş, dostluk ve kayırma bulunmayan gün (kıyamet) gelmeden önce, size verdiğimiz rızıktan hayır yolunda harcayın. Gerçekleri inkâr edenler elbette zalimlerdir.

Nahl / 71. Allah kiminize kiminizden daha bol rızık verdi. Bol rızık verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere verip de bu hususta kendilerini onlara eşit kılmazlar. Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?

Enfal / 74. İman edip de Allah yolunda hicret ve cihad edenler, (muhacirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır.

HADİS...

* Hz. Câbir (ra) anlatıyor: "Biz Hz. Peygamber (as)'le birlikte namaz kılarken yiyecek maddesi taşıyan bir kervan geldi. Cemaatte bulunanlar, (camiyi bırakıp) kervanı karşılamaya koştular. Câmide on iki kişi kaldı. Hz. Ebu Bekir ve Ömer (ra) kalanlar arasındaydı. Bu durum üzerine şu âyet nâzil oldu. "Onlar bir ticâret, yahud bir oyun, bir eğlence gördükleri zaman ona yönelip dağıldılar. Seni ayakta bıraktılar. De ki: Allah nezdindeki (sevab, mü'minler için) eğlenceden de, ticâretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır" (Cum'a, 11).

* Muâz İbnu Enes (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) buyurdular ki: "Kim bir şey yer ve: "Bana bu yiyeceği yediren ve tarafımdan hiçbir güç ve kuvvet olmadan bunu bana rızık kılan Allah'a hamdolsun" derse geçmiş günahları aff olunur" dedi."

* Ebu Sa'id ra anlatıyor: "Resûlullah as buyurdular ki: "Kim temiz rızık yer ve sünnete uygun amelde bulunur, halk da kendisinden bir kötülük gelmeyeceği hususunda güven duyarsa cennete girdi demektir."

* İbnu Abbâs (ra) anlatıyor: "Resûlullah (as) iki secde arasında: **"Allahümmeğfir li ve'rhamni, ve'cbürni, ve'hdini ve'rzukni.** (Allahım bana mağfiret et, merhamet et, beni zengin kıl, bana hidâyet ver, bana rızık ver) derdi".

* Hz. Ömer ra: "Resûlullah as buyurdular ki: "Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseniz, sizleri de, kuşları rızıklandırdığı gibi rızıklandırır: Sabahleyin aç çıkar, akşama tok dönerdiniz."

* Büreyde ra anlatıyor: "Resulullah sav Bilal radiyallahu anh'a: "Yemek ye, ey Bilal!" demişti. "Ben oruçluyum!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Aleyhissalatu vesselam: "Biz rızıklarımızı yiyoruz. Bilal'in rızıkının fazlı cennettedir. Ey Bilal yanında yemek yenen oruçlunun kemiklerinin tesbih ettiğini ve meleklerin de onun için istiğfarda bulunduğu hissettin mi?" buyurdular."

* İbnu Ömer (ra) buyurdu ki: "Pazara mal celbeden rızıklanır, muhtekir mahrum bırakılır. Kim mü'minlerin bir gidasını onlara karşı saklar, ihtikâr yaparsa, Allah onu iflâsa ve cüzzam hastalığına düçar eder." dedi Efendimiz.

* İbnu Abbas (ra) anlatıyor: "Bir adam Resûlullah (sav)'a gelerek: "Ben et yediğim zaman kadınlara karşı zaafım artıyor ve bende şehvet galebe çalıyor. Bu sebeple et yemeyi nefsim haram ettim" dedi. Bunun üzerine şu ayet indi: "Ey iman edenler! Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın, hududu da aşmayın. Doğrusu Allah, aşırı gidenleri sevmez. Allah'ın size verdiği rızıktan temiz ve helal olarak yiyin. İnanışınız Allah'tan sakının" (Maide 87-88).

* Ebû Hüreyre ra'den Resûlullah sav şöyle buyurmuştur. Aziz ve Celîl olan Allahu Teâlâ: "Ey kulum sen fukarâya nafaka ve sadaka ver ki, ben de sana vereyim!" buyurdu. Resûl-i Ekrem (devâm edip) der ki: Allah'ın hazîne-i keremi doludur, harcamak onu eksiltmez o gece ve gündüz dâimâ akar. Yine Resûl-i Ekrem (devâm edip) buyurur ki: Allah'ın göğü, yeri yarattığı günden beri infâk ve in'âm ettiği ni'metlerin mâhiyetini bana bildirebilir misiniz? Onun bed'i kerem ve inâyetindeki ni'metlerden hiç bir şey eksilmemiştir. Çünkü O'nun tahtı (hudutsuz ni'met) deryâ (sı) üzerine kurulmuştur. Yed-i kudretinde de mizân-ı adâlet ve terâzînin gözü (gâh) ağır, (gâh) yukarı yükselir. (Bu sûretle insanların kimisine çok, kimisine az rızık verir).

RİSALE...

Ey nefis! Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Halık-ı Zülcelâl sana iştihâl bir mide verdiğinden, Rezzâk ismiyle bütün mat'umâtı bir sofrâ-i nimet içinde senin önüne koymuştur. Sonra, sana hassâsiyetli bir hayat verdiğinden, o hayat dahi bir mide gibi rızık ister. Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemin kadar geniş bir sofrâ-i nimeti o ellerin önüne koymuştur. Sonra, mânevî çok rızık ve nimetler isteyen insanıyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofrâ-i nimet, o mide-i insanıyetin önüne ve aklın eli yetişecek nisbette sana açmıştır. Sonra, nihayetsiz nimetleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tegaddî eden ve insanıyet-i kübrâ olan İslâmiyeti ve imânı sana verdiğinden, daire-i mümkinât ile beraber, Esmâ-i Hüsnâ ve Sifât-ı Mukaddesenin dairesine şâmil bir sofrâ-i nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir. Sonra, imânın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-i mütenâhî bir sofrâ-i nimet ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir. Yani, cismâniyetin itibâriyle küçük, zayıf, âciz, zelîl, mukayyed, mahdut bir cüz'sün. Onun ihsanıyla, cüz'î bir cüz'den, küllî bir küll-ü nurânî hükmüne geçtin. Zîrâ, hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi külliyyete; ve insanıyeti vermekle, hakiki külliyyete; ve İslâmiyeti vermekle, ulvî ve nurânî bir külliyyete; ve mârifet ve muhabbeti vermekle, muhîr bir nura seni çıkarmış.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubûdiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir hizmetle mükellefsin. Halbuki, buna da tembellik ediyorsun. Eğer yarım yamalak yaparsan da, güyâ eski ücretleri kâfi gelmiyormuş gibi, çok büyük şeyleri mütehakkimâne istiyorsun. Ve hem, "Niçin duâm kabul olmadı?" diye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, niyazdır. Cenâb-ı Hak, Cenneti ve saadet-i ebediyeyi mahz-ı fazl ve keremiyle ihsan eder. Sen, dâimâ rahmet ve keremine ilticâ et, Ona güven ve şu fermanı dinle: "Ey insanlar, eğer Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin." (Al-İmran suresi, 3/31)

"Rızık ikiye ayrılır:

1) "Birincisi hakiki rızıktır. Onunla insan yaşayacaktır. Bu rızık, âyetin hükmüyle taahhüd-ü Rabbanî altındadır. Beşerin su-i ihtiyarı karışmazsa, o zaruri rızıkını herhalde bulabilir. Ne dinini, ne namusunu, ne izzetini feda etmeye mecbur olmaz.

2) "Rızık-ı mecazidir. Su-i istimalat ile hacat-ı gayr-ı zaruriye, hacat-ı zaruriye hükmüne geçip, görenek belasıyla tiryaki olup terk edemiyor. İşte bu rızık taahhüd-ü Rabbanî altında olmadığı için, bu rızıkı tahsil etmek hususunda bu zamanda çok pahalıdır. Başta izzetini feda edip zilleti kabul etmek, bazan alçak insanların ayaklarını öpmek kadar mânen bir dilencilik vaziyetine düşmek, bazan hayat-ı ebediyenin nuru olan mukaddesat-ı diniyesini feda etmek suretiyle, o bereketsiz, menhus malı alır."

PIRLANTA SERİSİ...

Faydalanılması için verilen başış, nasib, gıda, yiyecek ve mutlaka kendisiyle faydalanılan şey. Allah Teâlâ'nın canlılara yiyip içerek yaşaması için lutfettiği şeylerdir, Rızık; rezaka fiilinden türemiş bir isimdir. Çoğulu erzâk gelir. Rızka sebep olmasından dolayı yağmura da rızık denilir: **"Gecenin ve gündüzün değişmesinde (birbirini takib etmesinde) Allah'ın gökten indirmiş olduğu rızıkta (yağmurda) ve bununla ölmünden soma yeri diriltmesinde ve rüzgarları evirip çevirmesinde aklını kullanan topluluklar için pek çok âyetler vardır" (el-Casiye, 45.5).**

Bazı âlimler, rızık, insan ve diğer bütün canlıların sadece beslenip yaşamaları için yedikleri ve içtikleri yiyecek ve içecekler yani besinlerdir derler. rızık içerisinde, yiyecek ve içecek ve insan hayatını sıcak ve soğuktan korumaya yarayan elbise ve mesken gibi şeyler girer. Rızık yalnız Yüce Allah'a isnad edilir. Rızık veren ancak Allah Teâlâ'dır. Herkes, kendisi için takdir edilen rızıkını yer, bir kimse başkasının rızıkını yiyemez. Kimse kendisi için takdir edilen rızıkını yemeden ölmez.

Allah'ın ilminde bir insanın ömrü boyunca yiyeceği rızıklar bellidir. Bir insan, dağlar kadar mal ve yiyecek kazansa, onun ömrü boyunca bundan yiyeceği ve midesinin alacağı ve hazmedeceği miktar muayyendir. Kazandığı mal ve yiyeceklerin hepsini midesine doldurma gücü ve imkânı da yoktur. Bu sebeple bir mü'min kazandıklarından ihtiyaç fazlasını ihtiyaç sahiplerine vererek manevi rızık (ahirete azık) kazanmaya çalışması güzel bir davranıştır.

Rızıkların elde etmede insanların çalışkanlıklarının rolü vardır. Haram olan şeyleri ve helâl olmayan yollardan temiz yiyecekleri elde edenler, kendileri için haram olan rızık elde etmiş ve yemiş olurlar. İnsanların haram olan yollarla rızıklarını elde etmelerine Allah Teâlâ'nın rızası yoktur. Haram lokmada, hiç bir hayır yoktur. Onun için mü'minler, haram olan yollardan rızıklarını kazanmaktan sakınırlar.

İNSANIN RIZIK PEŞİNDE KOŞMASI VE DİNİNE HİZMET ETMESİ ARASINDAKİ DENGE NASIL OLMALI?

Mü'min denge insanıdır. İnanan bir gönül, her mevzûda olduğu gibi bu mevzûda da ifrat ve tefrite düşmekten kendini korumasını bilmelidir. Dünyaya dünyada kalacağı müddet kadar, âhirete de yine orada kalacağı müddet kadar ehemmiyet verme dengelyi bulmanın nirengi noktasıdır. Bu sebeble, bizim dünya ile alâkamız, her yerde izzet-i İslâmiye'yi göstermek, temsil etmeye çalıştığımız elmas misali hakikatleri başkalarına da anlatmak, o aydınlık yolu onlara tanıtmak düşüncesine matuftur. Asıl gayemiz bu olunca, gözümüzün bir kenarıyla bazen dünyaya bir "niğâh-ı âşina" kılmamız da yine bu gayeye hizmet edecektir.

Evet biz, "Allah'ın sana verdikleri ile ahiret yurdunun peşinde ol, dünyadan da nasibini unutma! Allah'ın sana ihsanda bulunduğuna gibi sen de ihsanda bulun; yeryüzünde fesad peşinde olma. Şüphesiz ki Allah bozguncuları sevmez" (Kasas, 28/77) beyanı ile tam mutabakat içerisinde olmak zorundayız.

Bu dünyada, Cenab-ı Hakk'ı tanıma ve başkalarına tanıtmaya, i'la-yı kelimetullah vazifesini yerine getirme dışındaki herşey ikinci-üçüncü dereceden, tâlî işlerdir. Meslek, maaş, eğitim, evlilik, yurt-yuva... birinci hedef değil, asıl gayeye yardımcı unsurlardır. Mü'min hayatını bu esasa göre programlamalıdır. Ve demelidir ki, "Benim hayatımın gayesi dinimi neşretmektir. Ama yaşayabilmem için, -varsa- çocukluğumun geçinebilmesi için, şu fânî dünyanın da bir tarafından tutarım. Cenab-ı Hakk'ın bana ihsan ettiği şeylerle iktifa ederim. Az verirse aza kanaat ederim; çok verirse hem şükür hisleriyle dopdolu olarak hizmete koşturur, hem hizmet yolunda infak ederim; hem de kendi ihtiyaçlarımı karşılar, çocukluğuma bakarım.

Dünya adına hırslı davranmam. Hırslımı, sonuna kadar Allah rızasını kazanmaya ve Allah'ın rızasını da i'la-yı kelimetullah vesilesiyle tahsil etmeye sarfederim. Harîsim ölesiye.. Beni öldürecek kadar bir hırslım var. Ama ben Allah'ın rızasını kazanma hususunda hırslıyım." Evet, mü'min böyle demeli ve hayatını bu istikamette programlamalı; ahiretle alakalı işleri ilk sıraya koymalı, dinlenmek için az kenara çekildiğinde bulunduğu boşlukları da dünyevî işlerle doldurmalıdır.

Bazen dünya kapılarının açılması, bol bol nimetler verilmesi insanın aleyhine de olabilir. Kimi zaman bolluk ve refah küstahlaştırır insanı.. geçim kolaylığı şımartır.. lüks felç eder.. şatafatlı ve süslü bir yaşam tarzı öldürür. Oysa ki, Hakk'a hizmet yolunda canlı insana ihtiyaç vardır. Canlı insan, birkaç kuru ekmek parçasıyla doymasını, bir kayanın üzerine başını koyup yatmasını bilen ve "Çok şükür Allah'a doyduk, yatacak bir yer de bulduk." diyen insandır.

İşte bu ölçüler içerisinde, yeryüzü mirasçıları dünyayı ahiretleri adına değerlendirmeli; gerektiğinde dünyalık herşeyden vazgeçip kopabilmelidir.. dünyayı ve nimetlerini bir ayakkabı gibi çıkarıp atmaya, "Bana Seni gerek Seni" deyip yürümeye rûhen hazır bulunmalıdır.

Evet, mü'min her yerde O'nun huzurunu duymalı; her zaman "Bana dünya ve içindekiler lazım değil." diyebilmeli ve herşeyini O'nun için feda etmeye âmade bulunduğunu günde bir kaç defa ikrar etmelidir. Sabah kalkınca "Kapı kulunum, boynu tasmalı, ayağı prangalı kölenim. Kasem ediyorum Sen'den ayrılmayacağım. Kovan bile ayrılmayacağım Senden" demeli.. verdiği o vaatte sarsıntı yaşamış olabileceği düşüncesiyle, öğle vakti yeniden ahd ü peymanını yenilemeli.. ikindide bir kere daha.. akşam bir kere daha Allah Teâlâ'ya verdiği sözü tekrar etmeli..

yatağına girerken "ne olur ne olmaz" deyip bir kere daha duaya durmalı; "Allahümme innî eslemtü nefsiylek, ve veccehtü vecihîylek, ve fevvedtü emriylek, ve elce'tü zahrîylek, rağbeten ve rahbetenylek. Lâ melcee ve lâ mencâ minke illâylek. Allâhümme, âmentü bi kitabike'llezi enzelt, ve nebiyyike'llezi erselt. Allahümme, kını azâbeke yevme teb'asü ibadek - Allahım, (rahmetini) umarak, (azabından) korkarak kendimi Sana teslim ettim, yüzümü Sana çevirdim, işimi Sana ısmarladım, sırtımı Sana dayadım.

Senden başka sığınak, Senden başka dayanak yoktur. Allahım, indirdiğin kitabına, gönderdiğin Peygamberine iman ettim. Allahım, kullarını dirilteceğin gün beni azabından koru." yakarışıyla, hem Allah'a kul olduğunu ikrar edip O'na sığınmalı, hem de Hâtemu'l-Enbiyâ'ya karşı vefa ve sadakatını ortaya koymalı.

Bir kul, bu şekilde hayatını programlar, dünyaya burada yaşayacağı ömür kadar, uhrevî işlere de ahirette kalacağı müddet kadar kıymet verir ve günde bir kaç defa kulluk ahd ü peymanını yenilerse dünya-ukba dengesini kurmuş olacaktır.

Rızık kavramının daha geniş bir anlam alanına sahip olması gerektiğini düşünen Gazâlî rızık dört gruba ayırarak tanımlamaya çalışmıştır.

1- Mazmun (garanti altına alınan) rızık: Diğer sebepler olmaksızın bünyenin hayatiyetini sağlayan gıda gibi şeylerdir. Cenab-ı Hak bu nevi rızık garantisi etmiştir.

2- Maksûm (taksim edilmiş) rızık: Yiyecek, içecek ve giyeceklerden Allah'ın insanlara taksim edip Levh-i Mahfuz'da yazdığı şeylerdir. Bunların her biri yazıldığı şekilde, muayyen zamanlarda ve belirlenmiş miktarlarda verilir, artmaz, eksilmez, erken gelmez ve gecikmez.

3- Memluk (sahip olduğumuz) rızık: Dünya mallarından Allah'ın takdir ederek insanların mülkiyetine verdiği şeylerdir. Zira Allah'ın; "Sizi rızıklandırdığımız şeylerden infak edin" (Münafikun, 63.7) emri, malik olduklarınızdan infak edin demektir.

4- Mev'ud (va'd edilen) rızık: Allah'ın müttakî kullarına takva şartıyla, helâl yoldan ve meşakkatsiz olarak vermeyi vad ettiği rızıklardır. Nitekim; "Kim Allah'tan sakınırsa Allah ona bir kurtuluş yolu hazırlar ve ummadığı yerden rızıklandırır" (Talâk, 65.2-3) âyetinde bahsedilen rızık bu tür içerisinde değerlendirilir.

HER CANLI RIZIK PEŞİNDE

Neyzen, bir sabah kalabalık bir arkadaş topluluğu arasında Çamlıca'dan Kadıköy'e doğru geliyordu. Yolda bir atmacanın bir serçeyi kovaladığını gören arkadaşları hemen serçenin yardımına koşmak istediler. Neyzen gür kaşlarını çatı ve:

-Arkadaşlar, bu zavallı atmaca rızık arıyor. Siz dün akşam kuzu eti, canım balık ve bildircin yemediniz mi? O zaman neden hamiyet damarınız kabardı da şimdi şu rızık peşinde koşan atmaca düşman oldunuz?

MÜ'MİNİN DE RIZIKINI ALLAH VERİR, MÜNKİRİN DE...

İbrahim (as)'a Mecusinin biri misafir olmak istemişti. İbrahim (as) ona: "Müslüman olursan misafir ederim" deyince, adam bırakıp gitti. Bunun üzerine Cenab-ı Hak, Hz. İbrahim'e şu vahyi indirdi:

-Neden onu misafir etmek için dinini değiştirmesini şart koştun ey İbrahim? Bana bakmadın mı? 70 senedir beni tanımadığı halde ben ona rızıkını veriyorum. Sen onu misafir etsen, hakkında hayırlı olurdu."

Hz. İbrahim bu ilahi emri alınca derhal adamın peşine düştü. Onu bulup evine getirdi ve misafir etti. Mecusi:

-Nasıl oldu bu iş, önce misafir etmek istemedin, sonra da misafir etmek için can attın..." diye sorunca İbrahim (as) durumu anlattı. Mecusi bu sözden çok duygulandı.

-Allahu Teala benim hakkımda böyle mi muamele etti? Benim yüzümden sana ikazda mı bulundu? O halde bana dinini öğret, ben de Müslüman olacağım" dedi.

RIZIKI VEREN

Alim bir zata sormuşlar:

-Ahmağın bol rızıklar içinde, akıllı adamın darlık içinde olmasının hikmeti nedir?

Şöyle cevap vermiş:

-Allah, kendini bildirmek için böyle yapmıştır. Zira her akıllı rızıklanır ve her ahmak mahrum olsa, herkes akıllıyı, aklının rızıklandırdığını sanacaktır. Bunun aksini görünce, rızık verenin başkası olduğu bilinir.